

1. METODOLOGIA WYCENY NIERUCHOMOŚCI KOMERCYJNYCH

- 1.1. Z uwagi na cel sporządzenia operatów – zabezpieczenie wiarygodności oraz długi okres utrzymania zabezpieczenia, przy określeniu wartości nieruchomości należy stosować **zasadę ostrożności**, a w szczególności:
  - 1.1.1. uwzględnić jedynie typowe, przeciętne zachowania rynkowe, które można uznać za trwałe w długim okresie czasu;
  - 1.1.2. uwzględnić jedynie te cechy nieruchomości lub uzyskane z niej dochody, które możliwe są do uzyskania przez każdego właściciela;
  - 1.1.3. Zachować zasadę ostrożności przy ocenie wpływu ponadprzeciętnego wyposażenia i wykończenia obiektów budowlanych;
  - 1.1.4. pomijać okoliczności mające charakter tymczasowy, mogące mieć wpływ na nagły wzrost lub obniżenie wartości nieruchomości.
- 1.2. Wartość nieruchomości powinna zostać określona na podstawie danych rynkowych, przy zastosowaniu podejścia porównawczego lub dochodowego, z dopuszczeniem w uzasadnionych przypadkach podejścia mieszanego.
- 1.3. W przypadku zastosowania podejścia porównawczego, metody porównywania parami konieczne jest przedstawienie szczegółowego opisu nieruchomości porównawczych.
- 1.4. Dla nieruchomości zabudowanych o charakterze komercyjnym, które generują lub mogą generować dochód preferowane przez bank jest podejście dochodowe, metoda inwestycyjna lub metoda zysków, w zależności od źródła generowania dochodów.
- 1.5. W przypadku wyceny nieruchomości, na której są lub mają być prowadzone roboty budowlane (budowa, przebudowa, odbudowa, remont, itp.) bank dopuszcza zastosowanie metody pozostałościowej, przy czym w wycenie należy określić zarówno wartość przyszłą nieruchomości jak i wartość aktualną.
- 1.6. Dla nieruchomości, dla których prognozowany strumień dochodów jest zmienny w czasie np.: wygaśnięcie umowy najmu, planowany jest remont lub zmiana funkcji, obiekt znajduje się w fazie rozruchu lub budowy - preferowana jest technika dyskontowania strumieni dochodów.
- 1.7. Za każdym razem, gdy na nieruchomości zawarto umowy najmu/dzierżawy konieczna jest analiza treści umów, a szczególnie: formy prawnej zawartej umowy, okresu na jaki została zawarta, warunków wypowiedzenia, stawki czynszu, itp. W zależności od wyników przeprowadzonej analizy w wycenie należy uwzględnić czynsz umowny lub rynkowy.
- 1.8. W przypadku zastosowania podejścia dochodowego konieczne jest szczegółowe przedstawienie wszystkich założeń dotyczących przychodów, kosztów operacyjnych oraz poziomu pustostanów oraz oparcie założeń o dane z rynku właściwego dla wycenianej nieruchomości.
- 1.9. W przypadku zastosowania metody zysków rekomendowane jest przedstawienie i przeanalizowanie danych finansowych z wycenianej nieruchomości z okresu ostatnich trzech lat oraz informacji z rynku nieruchomości podobnych (np. cen pokoi hotelowych, stopnia obłożenia, wysokość typowych kosztów)
- 1.10. Każdorazowo w operacie szacunkowym należy przedstawić wszystkie założenia oraz dodatkowe warunki, pod jakimi została oszacowana wartość rynkowa wraz ze szczegółowym opisem koniecznych do podjęcia działań w celu ich spełnienia przez właściciela nieruchomości. Powyższe założenia powinny być wyszczególnione również w wyciągu z operatu.
- 1.11. Rzeczoznawca majątkowy każdorazowo analizuje na mapie ewidencyjnej zakres wyceny wraz z naniesioną zabudową.
- 1.12. W przypadku wyceny kilku nieruchomości stanowiących funkcjonalną i ekonomiczną całość preferowane przez bank jest sporządzenie łącznej wyceny nieruchomości w formie jednego operatu szacunkowego.

2. SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA W ZAKRESIE ANALIZY RYNKU

Dla potrzeb wyceny nieruchomości komercyjnej rzeczoznawca majątkowy dokonuje analizy rynku nieruchomości, w odniesieniu do wycenianej nieruchomości, która w szczególności powinna zawierać:

2.1. Ogólny opis obszaru analizy.

- 2.1.1. Precyzyjne określenie segmentu rynku nieruchomości determinowanego jej typem oraz lokalizacją szczegółową.
- 2.1.2. Opis charakteru miejscowości lub opis podstawowego profilu gminy.
- 2.1.3. Opis najważniejszych szlaków komunikacyjnych np.: czy przez teren gminy przebiegają lub planowane są do realizacji drogi krajowe, ekspresowe lub autostrady? W jakiej odległości znajduje się węzeł autostrady?;
- 2.1.4. Informację o występowaniu w okolicy specjalnych stref ekonomicznych i wpływu ich na rynek nieruchomości/ na lokalny rynek pracy.

2.2. Informacje demograficzne wpływające na rynek nieruchomości.

- 2.2.1. informację na temat liczby mieszkańców danej miejscowości/gminy;
- 2.2.2. stopę bezrobocia;
- 2.2.3. liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych; obecność dużych podmiotów komercyjnych o istotnym wpływie na lokalny rynek pracy i gospodarkę regionu;
- 2.2.4. projektowane inwestycje, które wpłyną na lokalny rynek pracy.

2.3. Relację popytu i podaży nieruchomości komercyjnych.

- 2.3.1. ocenę zapotrzebowania na nieruchomości komercyjne; wskazanie jakiego typu nieruchomości przeważają na badanym rynku (czego się najwięcej sprzedaje lub buduje);
- 2.3.2. określenie średniego okresu poszukiwania potencjalnego nabywcy/najemcy dla danego rodzaju nieruchomości wraz z określeniem na jaki okres zawierane są typowe umowy najmu;
- 2.3.3. informację o inwestycjach zrealizowanych w przeciągu kilku ostatnich lat, opis inwestycji planowanych lub znajdujących się w budowie; ocena ich wpływu na relacje popytu i podaży oraz poziomu cen;
- 2.3.4. informację na temat miejscowości konkurencyjnych np. w przypadku miejscowości uzdrowiskowych.

2.4. Rynek sprzedaży nieruchomości komercyjnych.

- 2.4.1. podanie kilku przykładów transakcji sprzedaży nieruchomości podobnych, z obszaru rynku objętego analizą;
- 2.4.2. podanie średnich cen uzyskiwanych na rynku objętym analizą, w badanych segmentach rynku np.: dla gruntów komercyjnych, lokali użytkowych;
- 2.4.3. analizę trendu czasowego, ocena wpływu czasu na zmiany cen nieruchomości na obszarze rynku objętego analizą.

2.5. Rynek wynajmu powierzchni komercyjnych.

- 2.5.1. ocenę wielkości podaży powierzchni w analizowanym segmencie rynku;
- 2.5.2. ocenę wielkości pustostanów dla danego segmentu rynku; wskazanie z czego one wynikają;
- 2.5.3. wskazanie jakiego rodzaju powierzchnie są najbardziej poszukiwane przez najemców i w jakich lokalizacjach;
- 2.5.4. analizę stawek czynszu wraz podaniem kilkunastu przykładowych rynkowych stawek czynszu dla nieruchomości podobnych z danego rynku lokalnego lub z rynków równoległych tj. podobnych miejscowości o porównywalnym potencjale gospodarczym, z podaniem danych adresowych, istotnych cech wpływających na poziom stawki np.: lokalizacja szczegółowa, wiek i standard budynku, okresu najmu, danych najemcy (branża lub rodzaj prowadzonej działalności np. market handlowy, usługi bankowe);
- 2.5.5. opis wydatków operacyjnych zwyczajowo ponoszonych na danym rynku przez właścicieli nieruchomości;
- 2.5.6. analizę stopy kapitalizacji.

3. SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA ODNOŚNIE SZACOWANIA WARTOŚCI RYNKOWEJ NIERUCHOMOŚCI SPECJALITYCZNYCH

3.1. Dla potrzeb wyceny nieruchomości specjalistycznych tj. stacji paliw, hotelu, kopalni szczególne wymagania zawarto w załącznikach.

3.2. Wycena nieruchomości nietypowych, które praktycznie nie występują w obrocie na rynku nieruchomości takich jak np.: biogazownia, farma fotowoltaiczna, oczyszczalnia ścieków, terminal przeładunkowy, ogród zoologiczny itp. zalecamy, przed sporządzeniem wyceny, kontakt z pracownikami banku w celu ustalenia szczegółów postępowania.

4. SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA W ZAKRESIE WYCENY STACJA PALIW

4.1. Operat szacunkowy stacji paliw powinien zawierać (oprócz standardowych informacji) dokładny i wyczerpujący opis lokalizacji ogólnej i szczegółowej, w odniesieniu do pełnionej funkcji.

- 4.1.1. informację na temat charakteru drogi np.: wojewódzka, lokalna oraz natężenia ruchu samochodowego;
- 4.1.2. ocenę ekspozycji wycenianej nieruchomości m.in. czy jest widoczna z drogi, czy znajduje się w pierwszej linii zabudowy;
- 4.1.3. informację na temat dostępności stacji np.: czy jest bezpośredni zjazd z drogi, czy jest możliwość lewoskrętu;
- 4.1.4. umieszczenie w operacie dokumentacji fotograficznej zawierającej zdjęcia zabudowy oraz widok otoczenia i drogi dojazdowej.

4.2. Opis zabudowy znajdującej się na nieruchomości.

- 4.2.1. opis poszczególnych elementów zabudowy tj. budynków, budowli i urządzeń np.: wiata, dystrybutory, myjnia, zbiorniki, reklama itp.;
- 4.2.2. informacje o wieku zabudowy oraz wydanych decyzjach administracyjnych;
- 4.2.3. opis urządzeń stanowiących wyposażenie stacji np.: opis zbiorników na paliwo, dystrybutorów.

4.3. Informację na temat funkcjonowania stacji paliw.

- 4.3.1. informację na temat dokumentów formalno-prawnych, wymaganych dla funkcjonowania stacji paliw m.in. koncesja na sprzedaż paliwa, świadectwa legalizacji dystrybutorów i zbiorników certyfikaty, protokoły badania urządzeń itp.;
- 4.3.2. opis sposobu funkcjonowania stacji np.: działalność w ramach sieci koncernów, stacja niezależna, stacja działająca przy sieci sklepów;
- 4.3.3. umowy na podstawie których funkcjonuje stacja np.: umowa dzierżawy, umowa agencyjna, franczyza;
- 4.3.4. identyfikację rodzajów świadczonych usług np.: sprzedaż paliwa, sklep, myjnia, warsztat itp.;
- 4.3.5. godziny funkcjonowania stacji;
- 4.3.6. identyfikację docelowych grup klientów np.: kierowcy „tranzytowi”, firmy transportowe, rodzaj najczęściej obsługiwanych pojazdów.

4.4. Analiza ogólnopolskiego oraz lokalnego rynku stacji paliw.

- 4.4.1. ocenę tendencji na ogólnopolskim rynku paliw; analiza marży na paliwa;
- 4.4.2. przykłady transakcji sprzedaży podobnych nieruchomości komercyjnych z obszaru rynku objętego analizą lub rynków równoległych;
- 4.4.3. analizę konkurencji na rynku lokalnym wraz z omówieniem ewentualnego wpływu konkurencji na wartość szacowanej nieruchomości; informacja o planowanych inwestycjach;
- 4.4.4. badanie potencjału sprzedaży; uproszczona analiza popytu na paliwa w badanym obszarze (liczba pojazdów, liczba stacji, ustalenie potencjału sprzedaży).

4.5. Metodologia wyceny stacji paliw.

- 4.5.1. preferowaną przez bank metodologią wyceny stacji paliw jest podejście dochodowe, metoda zysków, technika kapitalizacji prostej lub technika zdyskontowanych strumieni dochodów (w przypadku nowych stacji lub obiektów w budowie);

4.5.2. rekomendowane jest przedstawienie i analiza wyników finansowych stacji paliw z okresu ostatnich trzech lat oraz z rynku nieruchomości podobnych wraz z uzasadnieniem przyjętych wartości do dalszego szacowania oraz analizą wyników.

4.6. Czytelny opis wszystkich założeń lub dodatkowych warunków, pod jakimi została oszacowana wartość rynkowa.

- 4.6.1. ustalenie wszystkich źródeł przychodów z działalności operacyjnej, w szczególności **ilości i wartości sprzedanego paliwa**, wysokości sprzedaży w sklepie, myjnia, restauracja, miejsce na bankomat itp. **UWAGA:** ważne aby wysokość dochodów ustalić z pominięciem ewentualnej sprzedaży hurtowej;
- 4.6.2. wyznaczenie kosztów i wydatków operacyjnych np.: wynagrodzenia, media, podatek, ubezpieczenie, prowizje za karty płatnicze, koszty opłat franczyzy/ajencji itp.;
- 4.6.3. ustalenie udziału właściciela w dochodzie użytkownika;
- 4.6.4. analizę stopy kapitalizacji dla stacji paliw;
- 4.6.5. odniesienie wszystkich założeń do danych rynkowych nieruchomości podobnych.

4.7. Lista dokumentów, które oprócz dokumentów standardowych, powinny stanowić załącznik do wyceny:

- koncesja na obrót paliwami ciekłymi;
- świadectwa legalizacji urzędzeń np.: dystrybutorów, zbiorników na paliwo;
- aktualny protokół z badania technicznego urzędzeń;
- rachunek zysków i start z działalności prowadzonej na wycenianej nieruchomości, za ostatnie 3 lata;
- zestawienie ilościowe sprzedaży paliw w podziale na rodzaje paliw, za ostatnie 3 lata;
- umowy na podstawie których funkcjonuje stacja np.: umowa dzierżawy, umowa ajencyjna, franczyza.

5. SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA W ZAKRESIE WYCENY HOTELU

5.1 Operat szacunkowy hotelu powinien zawierać (oprócz standardowych informacji) dokładny i wyczerpujący opis lokalizacji ogólnej i szczegółowej, w odniesieniu do pełnionej funkcji.

- 5.1.1. informację na temat charakteru miejscowości (czy to jest nieruchomości turystyczna, modna wśród turystów, itp.);
- 5.1.2. ocenę ekspozycji wycenianej nieruchomości m.in. czy jest widoczna z drogi, czy znajduje się w pierwszej linii zabudowy.

5.2. Opis zabudowy znajdującej się na nieruchomości.

- 5.2.1. opis poszczególnych elementów zabudowy tj. budynków, budowli i urzędzeń (np.: basen, miejsca przeznaczone do rekreacji gości, parking, itp.);
- 5.2.2. wiek zabudowy oraz informacje o wydanych decyzjach administracyjnych (np. pozwolenie na użytkowanie);
- 5.2.3. opis standardu wykończenia i wyposażenia zabudowy.

5.3. Informacje na temat funkcjonowania hotelu.

- 5.3.1. opis sposobu funkcjonowania hotelu np.: działalność w ramach sieci hotelarskiej, franczyza;
- 5.3.2. umowy na podstawie których funkcjonuje hotel np.: umowa dzierżawy, umowa franczyzy;
- 5.3.3. kategoryzacja/standard hotelu (ilość gwiazdek);
- 5.3.4. identyfikacja docelowych grup klientów np.: obsługa ruchu turystycznego, klient biznesowy;
- 5.3.5. informacje czy wyposażenie i umeblowanie należy do operatora/właściciela.

5.4. Analiza ogólnopolskiego oraz lokalnego rynku hoteli.

- 5.4.1. opis i ocena tendencji na rynku ogólnopolskim/regionalnym/branży;
- 5.4.2. przykłady transakcji kupna/sprzedaży podobnych nieruchomości hotelowych z obszaru rynku objętego analizą;
- 5.4.3. analiza popytu i podaży usług hotelowych oraz rynku hoteli konkurencyjnych, w tym m.in. ustalenie rzeczywistego i potencjalnego udziału wycenianego hotelu na lokalnym rynku; ocena ewentualnego wpływu konkurencji na wartość szacowanej nieruchomości; informacja o planowanych inwestycjach;

- 5.4.4. analiza danych dotyczących stopnia wykorzystania pokoi hotelowych oraz miejsc noclegowych;
- 5.4.5. informacje na temat rozpoznawalności marki hotelu na rynku.

5.5. Metodologia wyceny hotelu.

- 5.5.1. preferowaną przez bank metodologią wyceny nieruchomości hotelowych jest podejście dochodowe, metoda zysków, technika kapitalizacji prostej lub technika zdyskontowanych strumieni dochodów (w przypadku nowych hoteli lub obiektów w budowie);
- 5.5.2. rekomendowane jest przedstawienie i analiza wyników finansowych hotelu z okresu ostatnich trzech lat oraz z rynku nieruchomości podobnych wraz z uzasadnieniem przyjętych do szacowania wartości oraz analizą wyników.

5.6. Czytelny opis wszystkich założeń lub dodatkowych warunków, pod jakimi została oszacowana wartość rynkowa.

- 5.6.1. ustalenie struktury przychodów m.in. przychody ze sprzedaży miejsc noclegowych/pokoi, przychody z restauracji, wynajmu sali konferencyjnych i innych źródeł działalności operacyjnej związanej z prowadzeniem hotelu) oraz kosztów i wydatków operacyjnych m.in. wynagrodzenia, media, podatek, ubezpieczenie, prowizje za karty płatnicze, koszty opłat franczyzy/ajencji itp.;
- 5.6.2. ustalenie udziału właściciela w dochodzie użytkownika; oszacowanie poziomu niezbędnych nakładów kapitałowych na wyposażenie i umeblowanie hotelu;
- 5.6.3. analiza stopy kapitalizacji dla hotelu;
- 5.6.4. odniesienie wszystkich założeń do danych rynkowych nieruchomości podobnych.

5.7. Lista dokumentów, które oprócz dokumentów standardowych, powinny stanowić załącznik do wyceny:

- decyzja szeregująca obiekt hotelarski, kategoryzacja;
- rachunek zysków i start z działalności prowadzonej na wycenianej nieruchomości, za ostatnie 3 lata;
- informacja o obłożeniu pokoi hotelowych, za ostatnie 3 lata;
- protokół z kontroli okresowej stanu technicznego obiektu hotelowego;
- umowy na podstawie których funkcjonuje hotel np.: umowa dzierżawy, umowa franczyzy.

6. SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA W ZAKRESIE WYCENY KOPALNI

6.1. Operat szacunkowy kopalni powinien zawierać (oprócz standardowych informacji) dokładny i wyczerpujący opis złoża kopaliny.

- 6.1.1. charakterystykę geologiczną złoża: wielkość zasobów, budowę geologiczną, ocenę jakości kopaliny i możliwości jej gospodarczego wykorzystania;
- 6.1.2. oszacowanie ilości kopaliny jako surowca handlowego, która stanowi różnicę między zasobami przemysłowymi przeznaczonymi do eksploatacji pomniejszonymi o straty eksploatacyjne i pozaeksploatacyjne;
- 6.1.3. sposób eksploatacji złoża np.: system odkrywkowy oraz sposób wydobycia np.: wydobycie zlecone wyspecjalizowanemu przedsiębiorstwu;
- 6.1.4. sposób likwidacji wyrobiska i rekultywacji terenu;
- 6.1.5. informację na temat lokalizacji względem rynków zbytu kruszywa np.: w stosunku do dużych aglomeracji - kruszywo budowlane, inwestycji budowlanych – budowa autostrad, dróg ekspresowych oraz dostępności do dróg transportowych.

6.2. Opis zabudowy znajdującej się na nieruchomości.

- 6.2.1. opis poszczególnych elementów zabudowy tj. budynków, budowli i urządzeń np.: wagi samochodowe, kruszarnie, pompownie wody itp.;
- 6.2.2. opis doprowadzonych do nieruchomości sieci infrastruktury technicznej.

6.3. Analiza rynku ogólnopolskiego oraz rynku lokalnego.

- 6.3.1. opis i ocena tendencji na rynku ogólnopolskim/regionalnym/branży;
- 6.3.2. analiza cen kopaliny na rynku;
- 6.3.3. przykłady transakcji kupna/sprzedaży podobnych nieruchomości;
- 6.3.4. analizę popytu i podaży na kopaliny znajdujące się na nieruchomości w tym m.in.

ustalenie istniejących i potencjalnych rynków zbytu; omówieniem ewentualnego wpływu konkurencji na wartość szacowanej nieruchomości;

6.3.5. analizę kosztów działalności kopalni;

6.3.6. analizę gruntów rolnych/ nieużytków dla celu ustalenia wartości rezydualnej nieruchomości.

6.4. Metodologia wyceny kopalni.

6.4.1. rekomendowaną przez bank metodologią wyceny złoża/kopalni jest podejście dochodowe, metoda zysków, technika zdyskontowanych strumieni dochodów;

6.4.2. w przypadku działającej kopalni rekomendowane jest przedstawienie i analiza wyników finansowych z okresu ostatnich trzech lat oraz z rynku nieruchomości podobnych wraz z uzasadnieniem przyjętych do szacowania wartości oraz analizą wyników;

UWAGA: wraz z wydobyciem kopaliny wartość rynkowa nieruchomości spada i zbliża się do wartości rezydualnej czyli wartości rynkowej gruntu po rekultywacji.

6.5. Czytelny opis wszystkich założeń lub dodatkowych warunków, pod jakimi została oszacowana wartość rynkowa.

6.5.1. ustalenie struktury przychodów (m.in. przychody ze sprzedaży kruszyw, transportu do odbiorców);

6.5.2. wyznaczenie kosztów i wydatków operacyjnych np.: wynagrodzenia, koszty pozyskania i eksploatacji sprzętu, podatek od nieruchomości, opłata eksploatacyjna za wydobytą kopalinę, ubezpieczenie nieruchomości, maszyn i urządzeń, OC i NW, koszty mediów, obowiązkowy fundusz likwidacji zakładu górniczego, zagospodarowanie wyrobiska, opłata za wyłączenie gruntu z produkcji rolnej, usługi geologiczne itp.;

6.5.3. ustalenie udziału właściciela w dochodzie użytkownika; oszacowanie poziomu niezbędnych nakładów kapitałowych na rozpoczęcie i kontynuację wydobywania złoża;

6.5.4. analizę stopy kapitalizacji;

6.5.5. odniesienie wszystkich założeń do danych rynkowych nieruchomości podobnych.

6.6 Lista dokumentów, które oprócz dokumentów standardowych, powinny stanowić załącznik do wyceny nieruchomości:

- koncesja na wydobywanie kopaliny;
- opinia Okręgowego Urzędu Górniczego dotycząca projektu zagospodarowania złoża;
- decyzja zatwierdzająca zasoby kopaliny;
- decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia;
- wypis z MPZP lub Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- mapa granic zakładu górniczego i własności zakładu;
- decyzja udzielająca pozwolenia wodno-prawnego na wprowadzenie wód kopalnianych;
- zestawienie zasobów złoża;
- projekt zagospodarowania złoża i terenu górniczego.